

Evaluation of the Influencing Factors on the Identity of Physical Facades in the Historical Area of Tabriz City

ABSTRACT INFO

Article Type

Original Research

Authors

1. Karim Beirami
2.* Mir Said Mousavi

1. PhD Student in Architecture Research Oriented, Tabriz Branch, Islamic Azad University, Tabriz, Iran.

2*. Assistant Professor, Department of Architecture and Urban Planning, Tabriz Branch, Islamic Azad University, Tabriz, Iran.

*Corresponding Author
ms.moosavi@iaut.ac.ir

Article History

Received: 2 August 2022

Accepted: 14 September 2022

ABSTRACT

Statement problem: Today, due to contradictory approaches and lack of proper orientation, it has unfortunately created inappropriate urban facades and destroyed physical identity in Iranian cities.

Aim: To evaluate the factors affecting the identity of the anatomical views in the historical area of Tabriz city.

Methods: The analytical-inferential method was used. The statistical population was two groups of building users and experts. Structural equation method with Smart PIs software was used to collect information. **Results:** According to the users, the greatest impact on the physical identity of the facades of the historical context of Tabriz city is related to the destruction of historical facades and personal taste, order and harmony, and the least is related to the corner and the connection line to the ground. According to experts, the most effective is related to human scale and size, facade materials and personal taste. The lowest is related to the corner and connecting line. In the end, both groups were unanimous in the field of least impact, i.e. the criterion of the corner and the line connecting to the ground.

Conclusion: All the examined components have been effective on the anatomical identity of the historical fabric of Tabriz city. Considering the close relationship between physical identity and urban views, it can be said that with proper management of views, tangible physical identity can be achieved.

Keywords: Physical identity, Urban facade, Historical context, Tabriz city.

ارزیابی عوامل اثرگذار بر هویت کالبدی نماها در منطقه تاریخی شهر تبریز

کریم بیرامی

دانشجوی دکترای پژوهش محور معماری، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران

میرسعید موسوی*

استادیار گروه شهرسازی معماری و شهرسازی، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران.

چکیده

بیان مسئله: امروزه به دلیل رویکردهای متناقض و نبود جهت‌گیری مناسب، متأسفانه نماهای شهری نامناسبی را پدید آورده و هویت کالبدی را در شهرهای ایران از بین برده است.

هدف: ارزیابی عوامل اثرگذار بر هویت کالبدی نماها در منطقه تاریخی شهر تبریز می‌باشد.

روش‌ها: از روش تحلیلی- استنباطی استفاده شد. جامعه آماری دو گروه کاربران ساختمان‌ها و متخصصان بودند. برای تحلیل اطلاعات روش معادلات ساختاری با نرم‌افزار Smart Pls به کار گرفته شد.

یافته‌ها: از نظر کاربران بیشترین تأثیر بر روی هویت کالبدی نماهای بافت تاریخی شهر تبریز مربوط به تخریب نماهای تاریخی و سلیقه شخصی و نظم و هماهنگی می‌باشد و کمترینش مربوط به کنج و خط اتصال به زمین است. از نظر متخصصان هم بیشترین اثرگذاری مربوط به مقیاس و اندازه انسانی، مصالح نما و سلیقه شخصی می‌باشد. کمترینش مربوط به کنج و خط اتصال می‌باشد. درنهایت هر دو گروه در زمینه کمترین اثرگذاری یعنی معیار کنج و خط اتصال به زمین متفق‌القول بودند.

نتیجه‌گیری: همه مؤلفه‌های مورد بررسی بر روی هویت کالبدی نماهای بافت تاریخی شهر تبریز اثرگذار بوده است. با توجه به رابطه نزدیک هویت کالبدی و نماهای شهری، می‌توان گفت که با مدیریت صحیح نماها می‌توان به هویت کالبدی محسوس دست یافت.

کلید واژگان: هویت کالبدی، نمای شهری، بافت تاریخی، شهر تبریز

تاریخ دریافت: [۱۴۰۱/۵/۱۱]

تاریخ پذیرش: [۱۴۰۱/۶/۲۳]

*نویسنده مسئول: ms.moosavi@iaut.ac.ir

مقدمه

ارزش‌های محیط شهری همواره به بافت آن مرتبط بوده است. لازم به ذکر که در محیط‌های شهری هویت‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و حتی سیاسی وجود دارد [۱]؛ اما این موضوع از نظر جنبه‌های کالبدی مانند نماها بیشتر نمود پیدا می‌کند؛ بنابراین به نظر می‌رسد نما به‌عنوان یکی از اجزای کالبدی محیط‌های شهری می‌تواند نقش تعیین‌کننده‌ای در الهام بخشیدن به هویت در مناطق شهری داشته باشد [۲]. هویت و ارتباط آن با نماها را در واقع با اهمیت واژه «منظر شهری» می‌توان بررسی کرد [۳]. به همین دلیل بررسی روند تحول اصطلاح منظر شهری و اهمیت موضوعی آن ضروری است. کلمه منظر شهری اولین بار توسط توماس شارپ در سال ۱۹۴۸ استفاده شد. با این حال، تحلیل بصری آن به تلاش جان-نش در آغاز قرن نوزدهم انجام و همچنین در کار کامیلوسیتته در پایان قرن نوزدهم مشاهده شد [۴]. با گذشت زمان، گوردون کالن جنبه‌های بصری منظر شهری را به ارزش‌های مفهومی مرتبط کرد؛ بنابراین، منظر شهری مرتبط با موضوعات هویت (به‌عنوان ارزش‌های مفهومی) در مطالعات شهری [۳] دیده شد. با این اقدامات مفهوم هویت به محیط‌های شهری و ابعاد کالبدی تزریق شد و همچنین برجستگی آن مورد توجه متخصصان مربوطه قرار گرفت. با گذشت زمان، با رواج مدرنیسم

در ایران، معماری و شهرسازی ایرانی تقریباً به‌طور کامل هویت خود را از دست دادند [۵]. امروزه سازه‌های شهرهای ایران به‌ویژه کلانشهرهایی مانند تهران، تبریز و ... به دلیل نماهای نامرتب و ویژگی‌های نامناسب از هویت کالبدی ضعیف رنج می‌برند. تنها برداشتن چند قدم در شهرهای امروزی ایران برای پی بردن به عمق این عیب کافی است. فقط نگاه کردن به نماها این را روشن می‌کند و فرقی نمی‌کند که معمار، شهرساز، طراح یا یک ساکن عادی باشید؛ زیرا این مشکل آنقدر واضح است که حتی یک شهروند عادی هم می‌تواند تشخیص دهد. در واقع ظواهر شهری مانند نماها نقش بسزایی در تقویت یا تخریب هویت محیط شهری از بعد کالبدی دارند [۶]. علاوه بر این، کمبود پاسخگویی از یک‌سو و رشد جمعیت از سوی دیگر باعث ایجاد شهرسازی و معماری مکرر و تکراری در شهرهای امروزی ایران می‌شود؛ بنابراین، صورت و هویت شهرهای ایران تخریب شده است و محیط‌های شهری و عناصر کالبدی آنها عموماً بدون کیفیت‌های لازم مانند پیوند، انسجام و تداوم می‌باشند. به‌عنوان مثال، درصد عمده ساختمان‌های نوساز و نمای آنها در ایران ناخوشایند یا مبتنی بر منافع شخصی و اقتصادی است که بافت ارزشمند موجود آن نادیده گرفته شده است [۷]. همچنین در موارد دیگر، نماهای تاریخی، قابل شناسایی و طراحی زیبا و خوشایند به دلیل تغییر شکل و فرآیندهای توسعه بی‌رویه در امور شهری در حال تخریب هستند. این را نباید فراموش کرد که نماها به‌عنوان برجسته‌ترین بخش سیستم کالبدی شهری که می‌توان بخشی از بدنه شهری فرض کرد [۸]. معماری و ساخت‌وساز شهری بی‌برنامه و کنترل نشده اخیر باعث ایجاد نماهای نامناسب، کاهش جذابیت و از بین بردن هویت کالبدی

محیط‌های شهری شده است درحالی‌که طراحی مناسب بدنه‌های شهری می‌تواند به‌عنوان کیفیتی عمل کند که هویت کالبدی و خوانایی مناسب را به همراه داشته باشد [۹]. این موضوع در مناطق قدیمی شهری که همواره هویت دار بوده‌اند به‌تدریج و در پاسخ به نیازهای محلی شکل گرفته‌اند، مشهود است. در واقع حساسیت به محیط شهری می‌تواند مکان‌های ارزشمندی را با کارایی اجزای کالبدی ایجاد کند و بنابراین این مکان‌ها می‌توانند نقش محوری در شکل‌گیری هویت کالبدی در مناطق شهری ایفا کنند. حال چگونه می‌توان هویت کالبدی محیط شهری را ارتقا داد؟ نقش نما در بازایی یا تقویت هویت کالبدی چیست؟ دلایل بدتر شدن هویت کالبدی در بافت‌های شهر تبریز چیست؟ در واقع این سؤالات ما را وادار می‌کند تا در حد توان راه حلی برای رفع ایرادات ذکر شده پیدا کنیم. از این‌رو، این مقاله بر آن است تا درک بهتری از عوامل مؤثر در هویت کالبدی نماهای بافت تاریخی شهر تبریز و پیامدهای آن ارائه دهد و نیز راه‌های بهبود آن در فرآیندهای شهرسازی شهر تبریز را بیان کند.

پیشینه تحقیق

ظریف پور لنگرودی و همکاران، [۱۰]، بررسی نماهای خیابان‌های شهری از منظر ادراک شهروندان در پیاده‌راه ۱۵ خرداد، تهران، نشان می‌دهند که از مؤلفه‌های اصلی ادراک‌پذیری نماهای شهری، مؤلفه‌های تأثیرگذاری، وحدت، هماهنگی، دل‌بستگی به مکان، تنوع و جذابیت بر میزان ادراک و شناخت نمای سنتی پانزده خرداد مؤثر می‌باشد. فردین‌پور و همکاران، [۱۱]، در مقاله خوانش طرح‌واره نمای ساختمان‌های

بازسازی می‌شود. در طرح قبلی ساختمان قرارگیری ساختمان به صورت افقی و دارای حیاط خالی در جلوی ساختمان برای برگزاری مراسم دولتی است. می‌توان گفت که نمای ساختمان قبلی عمود بر فضای روبرو بوده و نمای حیاط نمای ساختمان را نشان می‌دهد. آتالان، [۱۵]، در مطالعه تداوم هویت منطقه‌ای: مطالعه موردی عناصر نما در خانه‌های سنتی چشمه ترکیه، نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که عناصر نمای معماری در خانه‌های سنتی به شدت بر هویت منطقه‌ای چشمه تأکید می‌کنند.

مبانی نظری تحقیق

هویت

واژه هویت مجموعه پیچیده‌ای از معانی است که از آثار اریک اریکسون در دهه ۱۹۵۰ سرچشمه می‌گیرد. در واقع، هویت به طور عینی به عنوان مکانی در یک جهان خاص تعریف می‌شود. در واقع، می‌توان آن را به عنوان یک احساس از خود در رابطه با چیز دیگری که در محیط اطراف ما وجود دارد، فرض کرد. در اواخر دهه ۱۹۸۰ و ۱۹۹۰، هم‌زمان با پست‌مدرنیسم، مورخان، انسان‌شناسان و بیشتر از همه دانشمندان علوم انسانی بیش‌ازپیش بر هویت تکیه کردند [۱۶]. هویت مجموعه‌ای از معانی متصل به خود است که به عنوان معیار یا مرجعی عمل می‌کند که رفتار را در موقعیت‌های مختلف هدایت می‌کند [۱۷]. از سوی دیگر، هر یک از ما دارای هویت‌های متعددی هستیم که در مکان‌ها، ساختارهای اجتماعی و روابط مختلف توسعه یافته و فعال می‌شوند؛ که مجموعه معانی ما به هر هویتی به عنوان یک نقطه مرجع فردی عمل می‌کند که نحوه درک ما از موقعیت‌های مختلف و واکنش به آنها را راهنمایی می‌کند [۱۸]:

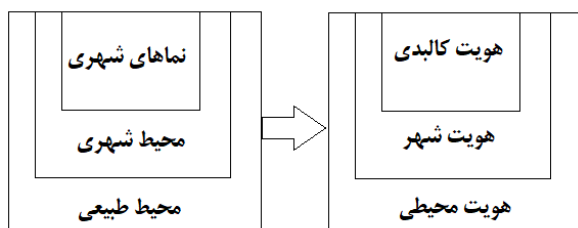
شهری معاصر تهران در دوره پهلوی اول و دوم، نتایج نشان می‌دهد که نماهای منتخب میراث معماری معاصر، تا آنجایی احساس غنا را در مخاطب ایجاد می‌نمایند که اغلب پاسخ‌دهندگان توانستند در رویارویی با نماها درک عمیقی از آن داشته باشند. بر اساس رویکرد جامع به مقوله معماری پایدار و هدایت طراحی معماری، می‌توان چنین استدلال نمود که غنای طراحی موجود در این نمونه‌ها، عاملی در جهت ایجاد ارتباط و تعامل با مخاطب است؛ به گونه‌ای که نمای ساختمان به عنوان بخشی از هویت بومی توسط مخاطب ادراک می‌شود. شعبان آبادی و همکاران، [۱۲]، در مطالعه‌ی مقایسه‌ای میدان‌های حکومتی و غیرحکومتی تهران در گستره‌ی نمای شهری، تحلیل‌های انجام شده آشکار ساخت که نظام‌های شکل‌دهنده‌ی میدان منتج از تناسبات ابعاد و سطوح بازشوها، جانمایی آنها و هندسه نما بوده که متأثر از کارکرد و جانمایی آن میدان‌هاست. این نظام‌ها هرچند ممکن است در صورت خود در طول تاریخ میدانی ایرانی دچار تغییراتی شده باشد، لیکن از لحاظ محتوا تا چند دهه‌ی اخیر تداوم داشته است و می‌تواند به عنوان مجموعه شاخص‌هایی جهت طراحی مورد استفاده‌ی معماران منظر و شهرسازان قرار گیرد. پاستور و اندرسون ۱۳ در مطالعه تأثیر طراحی نما و فضا بر تجربه ساکنان ساختمان در داخل ساختمان، بیان کردند که عامل زیباشناختی و احساسی بیشترین تأثیر را در آسایش و راحتی کاربران حتی در محیط‌های رسمی کاری دارد؛ بنابراین طراحی نماها و فضاهای زیبا و مناسب با نیاز کاربران ساختمان می‌تواند به آسایش و راحتی آنها منجر شود. کائوپیلا و همکاران، [۱۴]، در مطالعه هویت در نمای تالار استانداری "روی ایت"، روند نوسازی تالار استان به سبک چاتوراموک

بنابراین قابل توجه است که هویت جوهری پیچیده و گسترده دارد و می‌توان آن را به‌وضوح به همه پدیده‌های جهان نسبت داد. همچنین به‌طور کلی هر موضوع را تعریف و مشخص می‌کند و بنابراین می‌تواند بر بسیاری از عوامل محیطی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی تأثیر بگذارد. به‌عنوان مثال، هویت می‌تواند کیفیت‌های زیست‌محیطی فضاهای شهری را در بسیاری از جنبه‌ها (مانند بعد کالبدی) تحت تأثیر قرار دهد و به‌مرور زمان آینده شهر و روند توسعه شهری را تغییر دهد.

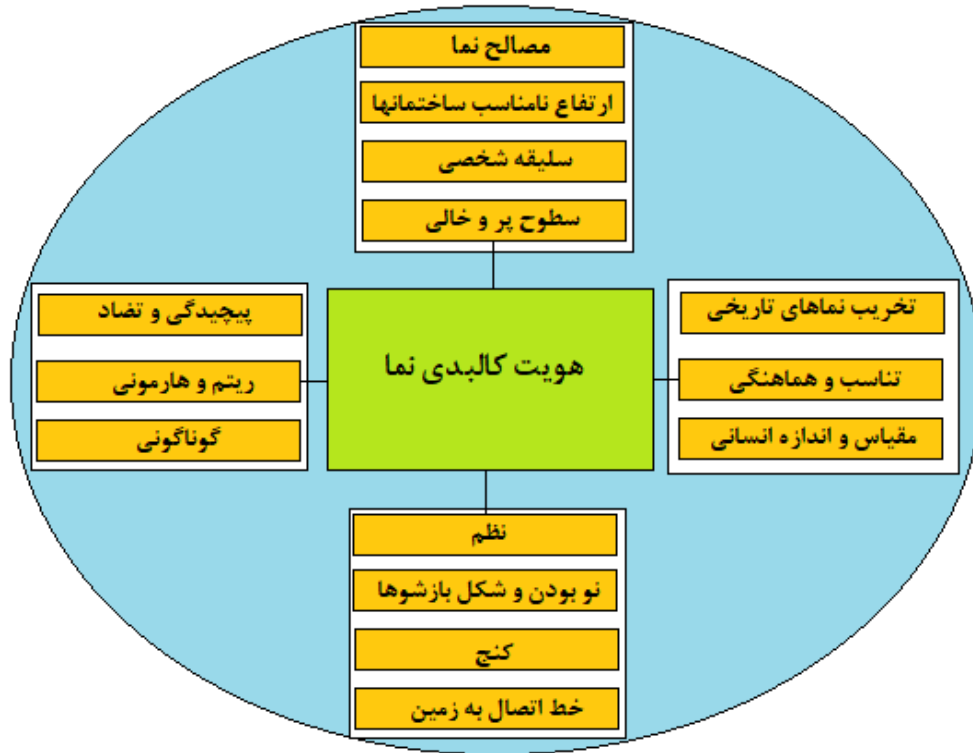
نما و هویت کالبدی

نماها و هویت کالبدی یک بدنه شهری که نتواند به‌عنوان منبع هویت عمل کند، یک محیط برنامه‌ریزی نشده یا نامناسب است [۱۹]. راب کریر اشاره کرده که هویت کالبدی در مناطق شهری به ویژگی‌های فیزیکی محیط‌های ساخته شده توسط انسان تکیه دارد. به‌عنوان مثال، تنوع مناسب نماها می‌تواند یک هویت کالبدی قوی و تأثیرگذار ایجاد کند [۲۰]. علاوه بر این، مناطق قدیمی و سنتی شهر با نماهای ارزشمند می‌تواند جذابیت بدنه‌های شهری را به میزان قابل توجهی افزایش دهند و حضور مردم را در محیط‌های شهری به‌منظور قدم زدن در مسیرها و درک هویت تقویت کند [۲۱]. در واقع بخشی از هویت شهری با گذشته شهر گره خورده است و زمانی که در حال حذف مکان‌های تاریخی خاطره‌انگیز هستیم، هویت شهر را نیز از بین برده‌ایم. از این‌رو، آثار به‌یادماندنی فضاهای شهری و به‌طور کلی محیط‌های شهری می‌توانند شهر را قابل شناسایی تر کنند؛ بنابراین، بسیاری از نماهای بناهای تاریخی برای حفظ هویت کالبدی محلی و شخصیت محیط شهری طراحی شده‌اند. منظر

شهری حاوی نماها تنها چیزی است که در سطوح افقی و عمودی شهر مشاهده می‌شود. نما به‌عنوان یکی از عناصر اصلی منظر شهری مقوله‌ای جدا از معماری و شهرسازی نیست، اما درعین‌حال نه معماری است و نه شهرسازی. در واقع ترکیبی از هنر و مؤلفه شهر است [۲۲]. نماها همبستگی و نظم ساختاری را در محیط‌های شهری ایجاد می‌کنند و در نتیجه بر هویت تأثیر می‌گذارند [۳]. از این‌رو، فرسودگی نماهای با ارزش مستقیماً منجر به تخریب هویت کالبدی در مناطق شهری می‌شود. از سوی دیگر، فقدان طراحی‌های متنوع و عدم توجه به تمام جنبه‌های مختلف شهر و محیط در طول فرآیند طراحی نماها باعث ضعف هویت می‌شود [۱۴]. محیط طبیعی شامل محیط شهری و اجزای آن و محیط شهری شامل نماهای شهری است. به همین ترتیب، باید توجه داشت که هویت کالبدی که در نماها ظاهر می‌شود، می‌تواند بر هویت شهری تأثیر بگذارد و در نتیجه هویت محیط را تحت تأثیر قرار دهد (شکل ۱). به بیان دقیق‌تر، نماهای شهری به‌عنوان یکی از بخش‌های اصلی کالبدی محیط شهری، قطعاً نیازمند هویتی مناسب برای مشخص کردن هویت‌های شهری و محیطی است [۲۳].

شکل ۱. مفهوم هویت در رابطه با سلسله مراتبی محیط طبیعی، محیط شهری و نماهای شهری

شکل ۲. مدل مفهومی تحقیق

روش‌ها

در تحقیق حاضر از روش تحلیلی- استنباطی استفاده شد. برای گردآوری داده‌ها از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد. برای اندازه‌گیری پاسخ‌های پرسشنامه مقیاس ۵ گزینه‌ای طیف لیکرت بکار گرفته شد. ۲۶ گویه در نظر گرفته شد که ۱۲ گویه حذف شدند و تنها ۱۴ گویه باقی ماند و مورد بررسی قرار گرفتند. جامعه آماری تحقیق شامل ۲ گروه ساکنین شهر تبریز و متخصصان معماری و شهرسازی بودند که برای ساکنین شهر تبریز که برابر ۱۵۹۳۳۷۳ نفر بود، حجم نمونه با فرمول کوکران برابر ۳۸۴ نفر بدست آمد. برای متخصصان و خبرگان روش

گلوله برفی بکار گرفته شد و حجم نمونه برابر ۲۰ نفر شد. جمعاً ۴۰۴ پرسشنامه توزیع گردید. پس از مطالعه نرمال بودن و نبودن توزیع داده‌ها در این پژوهش برای برازش مدل از تکنیک مدل‌سازی معادلات ساختاری (SEM) با رویکرد حداقل مربعات جزئی^۲ از نرم‌افزار Smart PLS استفاده شد. برای پایایی شاخص‌ها از روش ترکیبی و آلفای کرونباخ و برای روایی هم‌روایی همگرا (میزان واریانسی که یک متغیر پنهان از شاخص‌های خود می‌گیرد) شاخص واریانس استخراج شده فورنل و لاکر بکار گرفته شد. متغیرهای مورد بررسی در رابطه با هویت کالبدی نماها در جدول (۱) آورده شده‌اند.

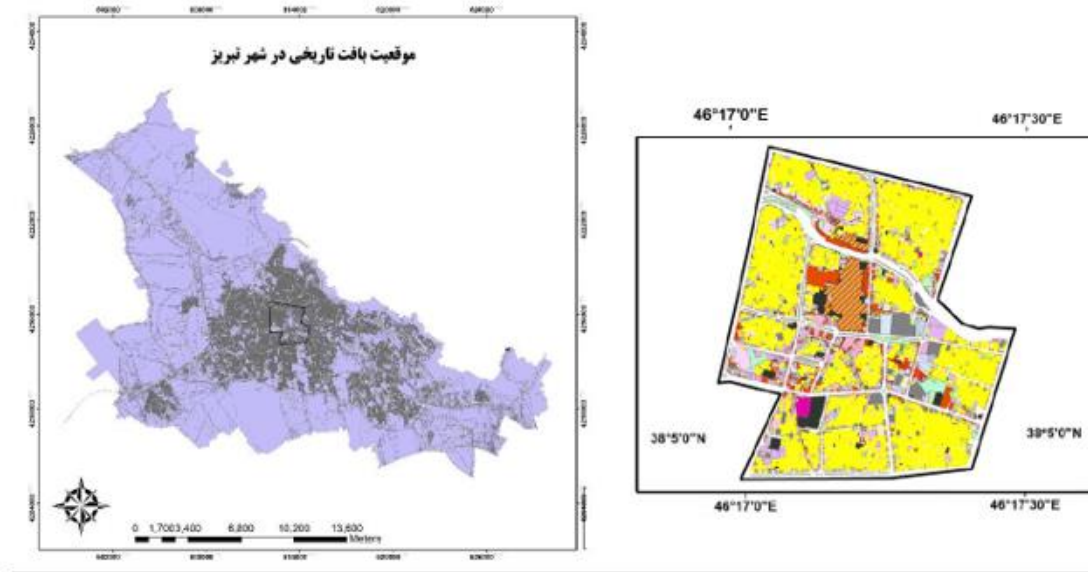
جدول ۱. متغیرهای مورد بررسی در تحقیق [۵، ۶، ۱۴، ۱۵، ۲۱، ۲۳]

مؤلفه اصلی	زیر معیارها
هویت کالبدی	مصالح نما
	ارتفاعات نامناسب ساختمان‌ها
	سلیقه شخصی
	سطوح پر و خالی
	تخریب نماهای تاریخی
	تناسب و هماهنگی
	مقیاس و اندازه انسانی
	نظم
	نو و شکل بازتوها
	کنج
	خط اتصال به زمین
	گونگونی
	ریتم و هارمونی
	پیچیدگی و تضاد

محدوده مورد مطالعه

می‌باشد. بافت قدیمی شهر تبریز شامل ۷ محله می‌باشد که برحسب سابقه تاریخی آن‌ها عبارتند از: بازار، شهناز، مقصودیه، دانشسرا، منصور، قره‌باغ، بالاحمام، تیلی‌باغ - دمشقیه. شکل (۳) سیمای عمومی شهر تبریز و بافت تاریخی و فرهنگی شهر را نشان می‌دهد [۲۴].

شهر تبریز در ۴۶ درجه و ۲۵ دقیقه طول شرقی و ۳۸ درجه و دو دقیقه عرض شمالی از نصف‌النهار گرینویچ واقع شده است. ارتفاع آن از سطح دریا ۱۴۰۰ متر می‌باشد. با وسعتی حدود ۱۱۸۰۰ کیلومتر در قلمرو میانی خطه آذربایجان و در قسمت شرقی شمال دریاچه ارومیه و ۶۱۹ کیلومتری غرب تهران قرار دارد. در ۱۵۰ کیلومتری جنوب جلفا، مرز ایران و جمهوری آذربایجان قرار گرفته است. بافت مرکزی شهر تبریز که جزو منطقه ۸ تبریز می‌باشد و این منطقه دربرگیرنده هسته میانی شهری می‌باشد. که به‌عنوان مرکزی‌ترین و مهم‌ترین منطقه شهر تبریز به شمار می‌رود؛ و با وسعتی معادل ۲۶۰ هکتار می‌باشد که ۲ درصد از مساحت کل شهر تبریز را دربر گرفته است و کوچک‌ترین منطقه بین مناطق دهگانه شهر تبریز

شکل ۳. موقعیت محدوده تاریخی-فرهنگی تبریز

یافته‌های تحقیق

مدل برازش عوامل اثرگذار بر هویت کالبدی نماهای بافت تاریخی شهر تبریز از نظر کاربران

شکل (۴، ۵ و ۶) بارهای عاملی و ضرایب مسیر و آماره t مدل را پس از حذف گویه‌های مذکور را نشان می‌دهد. جدول (۲) برازش مدل اندازه‌گیری را به صورت خلاصه نشان می‌دهد. مقادیر میانگین واریانس استخراج شده و پایایی ترکیبی به ترتیب بزرگ‌تر از ۰/۵ و ۰/۷ است. علاوه بر این، میزان میانگین واریان استخراج شده سازه‌های تحقیق، بیشتر از توان دوم همبستگی آن سازه با سایر سازه‌هاست؛ که این امر نشانگر تأیید روایی برای همه سازه‌های مورد بررسی است. برای تعیین قدرت پیش‌بینی مدل از معیار استون-گیزر استفاده شد که مقادیر ۰/۰۲، ۰/۱۵ و ۰/۳۵ به ترتیب نشان از قدرت پیش‌بینی ضعیف، متوسط و قوی مدل در مورد سازه درون‌زا دارد. این مقدار، برای

متغیرهای وابسته تحقیق بالاتر از ۰/۳۵ به دست آمده است که نشان از پیش‌بینی قوی مدل ساختاری را دارد. برای ارزیابی برازش مدل کلی که هر دو بخش مدل اندازه‌گیری و ساختاری را کنترل می‌کند، معیار نیکویی برازش بکار گرفته شد.

جدول ۲. خلاصه تحلیل برازش مدل اندازه‌گیری تأثیر مؤلفه‌های اثرگذار بر هویت کالبدی نماها در یافت تاریخی شهر تبریز از نظر کاربران

متغیرها	شاخص‌های برازش مدل		
	آلفای کرونباخ	پایایی ترکیبی (CR)	واریانس استخراج شده AVE
مصالح نما	۰/۸۱۸	۰/۷۹۴	۰/۶۵۱
ارتفاعات نامناسب ساختمان‌ها	۰/۷۹۵	۰/۷۷۹	۰/۶۳۵
سلیقه تخصصی	۰/۸۰۱	۰/۷۶۶	۰/۶۷۴
سطوح پر و خالی	۰/۷۸۲	۰/۷۷۵	۰/۶۹۳
تخریب نماهای تاریخی	۰/۷۶۸	۰/۷۵۳	۰/۷۱۱
تناسب و هماهنگی	۰/۸۵۴	۰/۸۴۶	۰/۶۹۹
مقیاس و اندازه انسانی	۰/۷۷۳	۰/۷۴۹	۰/۷۲۷
نظم و هماهنگی	۰/۸۰۵	۰/۷۹۱	۰/۷۳۴
نوع و شکل بازتوها	۰/۷۳۶	۰/۷۰۶	۰/۷۶۹
کنج	۰/۷۵۹	۰/۷۴۲	۰/۶۸۲
خط اتصال به زمین	۰/۷۸۱	۰/۷۵۱	۰/۷۲۳
گونگونی	۰/۷۹۱	۰/۷۸۵	۰/۷۰۱
ریتم و هارمونی	۰/۸۳۳	۰/۸۰۵	۰/۷۴۷
پیچیدگی و تضاد	۰/۸۱۱	۰/۷۹۸	۰/۷۸۷

خروجی حاصل یعنی آماره t ، ضرایب معناداری را نشان می‌دهد. در نتیجه قدر مطلق مقادیر t بزرگ‌تر از $۱/۶۹$ است که بیانگر معناداری متغیر مربوطه و تأیید معنی‌داری ضریب مسیر برآورد شده است.

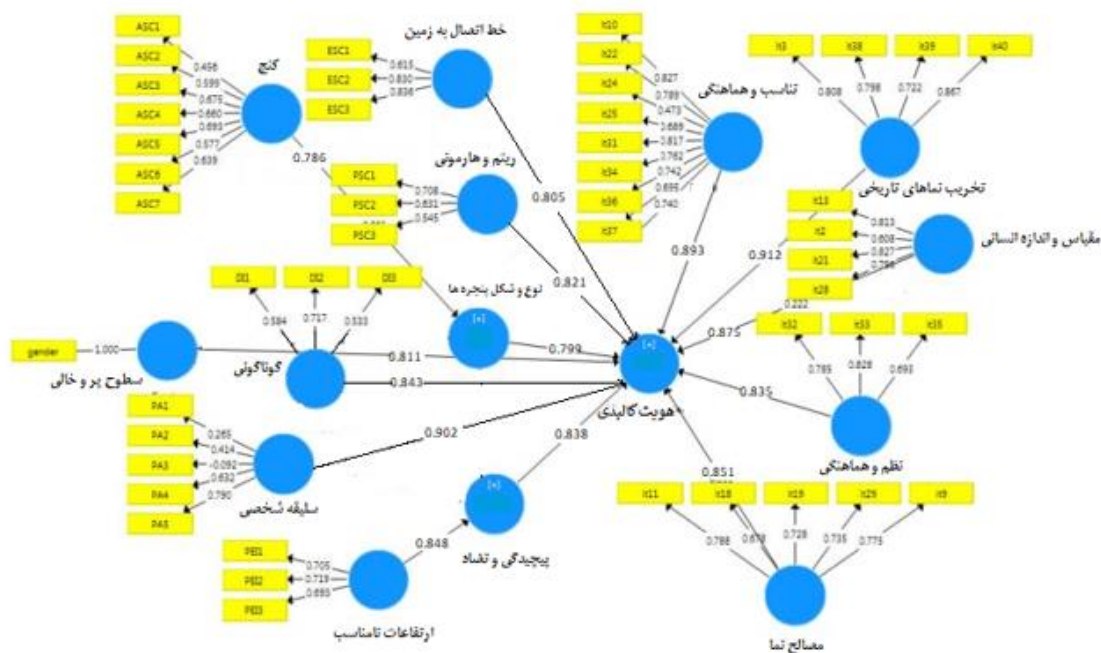
برای معیار نیکویی برازش سه مقدار $۰/۰۱$ ، $۰/۲۵$ و $۰/۳۶$ به‌عنوان مقدار ملاک برای مقادیر ضعیف، متوسط و قوی نیکویی برازش است. بنابراین نیکویی برازش برابر $۰/۵۸۸$ بدست آمد که حکایت از برازش قوی مدل در حالت کلی دارد. با توجه به جدول (۳ و ۴) و شکل ۶ به این نتیجه می‌رسیم که مؤلفه‌های هویت کالبدی با اطمینان ۹۵ درصد تأثیر مستقیم و معنی‌داری دارد، زیرا عدد آماره t متغیرها بیشتر از $۱/۹۶$ است. اگر کمتر از $۱/۹۶$ بود باید از تحلیل حذف می‌شدند. همچنین با توجه به جدول ۳ و شکل ۵ همه سازه‌های اصلی تحقیق بزرگ‌تر از $۰/۵$ و در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار هستند. همچنین با توجه به جدول ۳ و شکل ۵، معیار تخریب نماهای تاریخی با بار عاملی $۰/۹۱۲$ و سلیقه شخصی با بار عاملی $۰/۹۰۲$ بیشترین و کنج با بار عاملی $۰/۷۸۶$ کمترین تأثیر را در هویت کالبدی نماهای بافت تاریخی شهر تبریز دارد. رابطه علت و معلولی بین متغیرها، به کمک نرم‌افزار Smart Pls سنجیده شد. بدین منظور، از آزمون بوت استرپینگ استفاده شد که با استفاده از آن

جدول ۳ بار عاملی هریک از متغیرها بر روی متغیر وابسته هویت کالبدی نماها در بافت تاریخی شهر تبریز

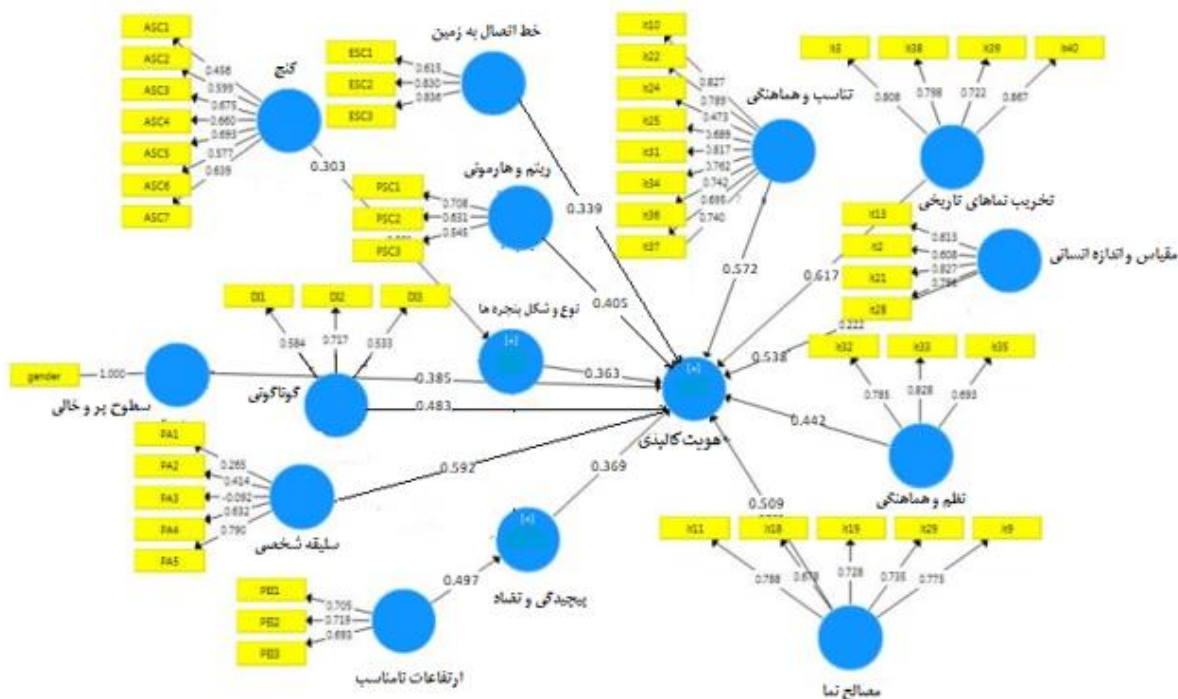
گویه ها	بار عاملی	انحراف استاندارد	آماره t	احتمال
هویت کالبدی -> مصالح نما	۰/۸۵۱	۰/۰۲۶	۱۸/۳۳	۰/۰۰۰
هویت کالبدی -> ارتفاعات نامناسب ساختمانها	۰/۸۴۸	۰/۰۲۹	۲۱/۰۱	۰/۰۰۰
هویت کالبدی -> سلیقه شخصی	۰/۹۰۲	۰/۰۱۴	۷/۵۲	۰/۰۰۰
هویت کالبدی -> سطوح پر و خالی	۰/۸۱۱	۰/۰۵۸	۴۱/۸۴	۰/۰۰۰
هویت کالبدی -> تخریب نماهای تاریخی	۰/۹۱۲	۰/۰۱۲	۵/۱۳	۰/۰۰۰
هویت کالبدی -> تناسب و هماهنگی	۰/۸۹۳	۰/۰۱۷	۱۱/۳۷	۰/۰۰۰
هویت کالبدی -> مقیاس و اندازه انسانی	۰/۸۷۵	۰/۰۲۱	۱۴/۶۹	۰/۰۰۰
هویت کالبدی -> نظم و هماهنگی	۰/۸۳۵	۰/۰۴۴	۳۳/۳۷	۰/۰۰۰
هویت کالبدی -> نوع و شکل بازتوسها	۰/۷۹۹	۰/۰۷۲	۴۵/۷۱	۰/۰۰۰
هویت کالبدی -> کنج	۰/۷۸۶	۰/۰۸۱	۴۸/۳۵	۰/۰۰۰
هویت کالبدی -> خط اتصال به زمین	۰/۸۰۵	۰/۰۶۴	۴۰/۸۲	۰/۰۰۰
هویت کالبدی -> گوناگونی	۰/۸۴۳	۰/۰۳۵	۲۴/۵۵	۰/۰۰۰
هویت کالبدی -> ریتم و هارمونی	۰/۸۲۱	۰/۰۴۹	۳۷/۱۱	۰/۰۰۰
هویت کالبدی -> پیچیدگی و تضاد	۰/۸۳۸	۰/۰۴۱	۲۹/۸۱	۰/۰۰۰

جدول ۴. ضرایب برآورد شده عوامل اثرگذار بر هویت کالبدی بافت تاریخی شهر تبریز از نظر کاربران

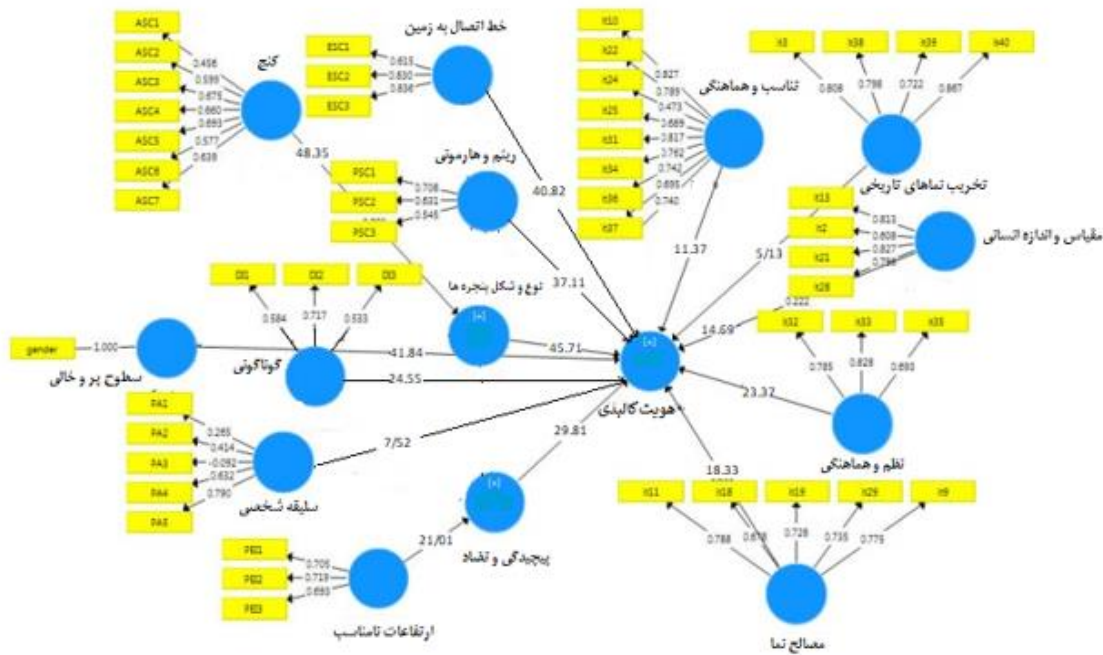
مسیر	کاربران	
	ضرایب	آماره t
هویت کالبدی -> مصالح نما	۰/۵۰۹	۱۸/۳۳
هویت کالبدی -> ارتفاعات نامناسب ساختمانها	۰/۴۹۷	۲۱/۰۱
هویت کالبدی -> سلیقه شخصی	۰/۵۹۲	۷/۵۲
هویت کالبدی -> سطوح پر و خالی	۰/۳۸۵	۴۱/۸۴
هویت کالبدی -> تخریب نماهای تاریخی	۰/۶۱۷	۵/۱۳
هویت کالبدی -> تناسب و هماهنگی	۰/۵۷۲	۱۱/۳۷
هویت کالبدی -> مقیاس و اندازه انسانی	۰/۵۳۸	۱۴/۶۹
هویت کالبدی -> نظم و هماهنگی	۰/۴۴۲	۳۳/۳۷
هویت کالبدی -> نوع و شکل بازتوسها	۰/۳۶۳	۴۵/۷۱
هویت کالبدی -> کنج	۰/۳۰۳	۴۸/۳۵
هویت کالبدی -> خط اتصال به زمین	۰/۳۳۹	۴۰/۸۲
هویت کالبدی -> گوناگونی	۰/۴۸۳	۲۴/۵۵
هویت کالبدی -> ریتم و هارمونی	۰/۴۰۵	۳۷/۱۱
هویت کالبدی -> پیچیدگی و تضاد	۰/۴۶۹	۲۹/۸۱

شکل ۴. ارزیابی اعتبار مدل عوامل اثرگذار در هویت کالبدی نماهای بافت تاریخی شهر تبریز از نظر کاربران

شکل ۵. ضرایب مسیر عوامل اثرگذار در هویت کالبدی نماهای بافت تاریخی شهر تبریز از نظر کاربران با استخراج از نرم افزار Pls

شکل ۶. آماره t-value تأثیر مؤلفه‌های اثرگذار بر هویت کالبدی نماهای بافت تاریخی شهر تبریز با استخراج از نرم‌افزار PLS

مدل برازش عوامل اثرگذار بر هویت کالبدی نماهای

بافت تاریخی شهر تبریز از نظر کاربران

متغیرهای وابسته تحقیق بالاتر از ۰/۳۵ به دست آمده است که نشان از پیش‌بینی قوی مدل ساختاری را دارد. برای ارزیابی برازش مدل کلی که هر دو بخش مدل اندازه‌گیری و ساختاری را کنترل می‌کند، معیار نیکویی برازش بکار گرفته شد.

شکل (۷، ۸ و ۹) بارهای عاملی و ضرایب مسیر و آماره t مدل را پس از حذف گوپه‌های مذکور را نشان می‌دهد. جدول (۵) برازش مدل اندازه‌گیری را به صورت خلاصه نشان می‌دهد. مقادیر میانگین واریانس استخراج شده و پایایی ترکیبی به ترتیب بزرگ‌تر از ۰/۵ و ۰/۷ است. علاوه بر این، میزان میانگین واریانس استخراج شده سازه‌های تحقیق، بیشتر از توان دوم همبستگی آن سازه با سایر سازه‌هاست؛ که این امر نشانگر تأیید روایی برای همه سازه‌های مورد بررسی است. برای تعیین قدرت پیش‌بینی مدل از معیار استون-گیزر استفاده شد که مقادیر ۰/۰۲، ۰/۱۵ و ۰/۳۵ به ترتیب نشان از قدرت پیش‌بینی ضعیف، متوسط و قوی مدل در مورد سازه درون‌زا دارد. این مقدار، برای

جدول ۵. خلاصه تحلیل برازش مدل اندازه‌گیری تأثیر مؤلفه‌های اثرگذار بر هویت کالبدی نماها در بافت تاریخی شهر تبریز از نظر متخصصان

متغیرها	شاخص‌های برازش مدل		
	واریانس استخراج شده AVE	پایایی ترکیبی (CR)	آلفای کرونباخ
مصالح نما	۰/۶۳۳	۰/۸۲۱	۰/۸۳۵
ارتفاعات نامناسب ساختمان‌ها	۰/۶۱۶	۰/۷۳۵	۰/۷۵۳
سلیقه تخصصی	۰/۶۷۴	۰/۷۷۳	۰/۷۸۱
سطوح پر و خالی	۰/۶۸۳	۰/۷۴۸	۰/۸۰۵
تخریب نماهای تاریخی	۰/۶۹۱	۰/۷۹۳	۰/۸۱۲
تناسب و هماهنگی	۰/۶۷۲	۰/۷۷۷	۰/۷۹۱
مقیاس و اندازه انسانی	۰/۶۹۷	۰/۷۵۲	۰/۷۸۸
نظم و هماهنگی	۰/۷۱۱	۰/۷۸۵	۰/۸۱۵
نوع و شکل بازتوها	۰/۶۶۶	۰/۷۳۳	۰/۷۵۲
کنج	۰/۷۱۱	۰/۷۳۴	۰/۷۵۹
خط اتصال به زمین	۰/۶۵۱	۰/۷۱۸	۰/۷۶۴
گونگونی	۰/۶۳۷	۰/۷۹۱	۰/۸۰۹
ریتم و هارمونی	۰/۶۵۹	۰/۸۱۳	۰/۸۲۹
پیچیدگی و تضاد	۰/۷۰۷	۰/۷۷۳	۰/۷۹۷

به کمک نرم‌افزار Smart Pls سنجیده شد. از آزمون بوت استرپینگ استفاده شد که با استفاده از آن خروجی حاصل یعنی آماره t ، ضرایب معناداری را نشان می‌دهد. در نتیجه قدر مطلق مقادیر t ی بزرگ‌تر از $۱/۶۹$ است که بیانگر معناداری متغیر مربوطه و تأیید معنی‌داری ضریب مسیر برآورد شده است.

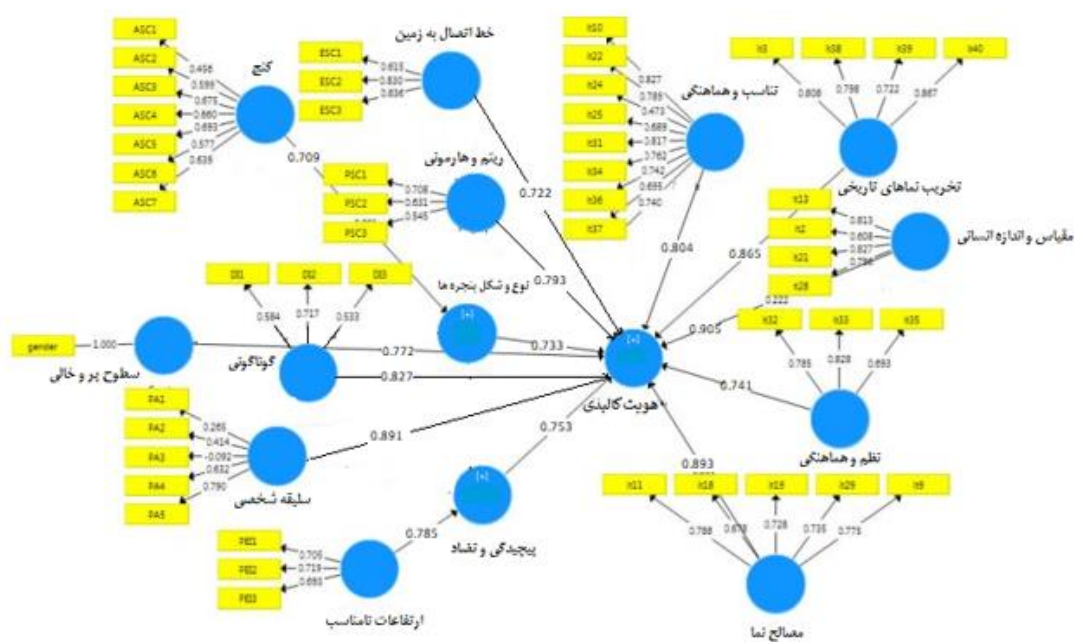
برای معیار نیکویی برازش سه مقدار $۰/۰۱$ ، $۰/۲۵$ و $۰/۳۶$ به‌عنوان مقدار ملاک برای مقادیر ضعیف، متوسط و قوی نیکویی برازش است. بنابراین نیکویی برازش برابر $۰/۵۵۴$ بدست آمد که حکایت از برازش قوی مدل در حالت کلی دارد. با توجه به جدول (۶ و ۷) و شکل ۹ به این نتیجه می‌رسیم که مؤلفه‌های هویت کالبدی با اطمینان ۹۵% تأثیر مستقیم و معنی‌داری دارد، زیرا عدد آماره t متغیرها بیشتر از $۱/۶۹$ است. اگر کمتر از $۱/۶۹$ بود باید از تحلیل حذف می‌شدند. همچنین با توجه به جدول ۶ و شکل ۷ همه سازه‌های اصلی تحقیق بزرگ‌تر از $۰/۵$ و در سطح اطمینان ۹۵% درصد معنادار هستند. همچنین با توجه به جدول ۶ و شکل ۸، از نظر متخصصان معیار مقیاس و اندازه انسانی با بار عاملی $۰/۹۰۵$ و مصالح نما با بار عاملی $۰/۸۹۲$ بیشترین و کنج با بار عاملی $۰/۷۰۹$ کمترین تأثیر را در هویت کالبدی نماهای بافت تاریخی شهر تبریز دارد. رابطه علت و معلولی بین متغیرها،

جدول ۶. بار عاملی هریک از متغیرها بر روی متغیر وابسته هویت کالبدی نماها در بافت تاریخی شهر تبریز از نظر متخصصان

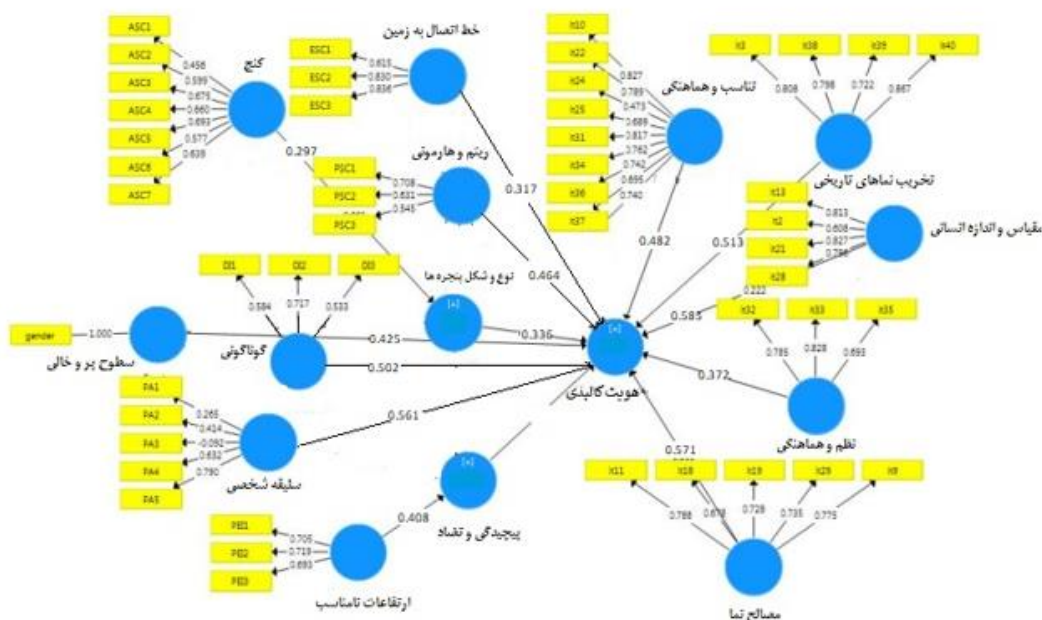
گویه ها	بار عاملی	انحراف استاندارد	آماره t	احتمال
هویت کالبدی -> مصالح نما	۰/۸۹۳	۰/۰۲۱	۱۰/۰۷	۰/۰۰۰
هویت کالبدی -> ارتفاعات نامناسب ساختمانها	۰/۷۸۵	۰/۱۱۴	۲۹/۹۴	۰/۰۰۰
هویت کالبدی -> سلیقه شخصی	۰/۸۹۱	۰/۰۴۶	۱۲/۶۳	۰/۰۰۰
هویت کالبدی -> سطوح پر و خالی	۰/۷۷۲	۰/۱۲۱	۳۱/۶۱	۰/۰۰۰
هویت کالبدی -> تخریب نماهای تاریخی	۰/۸۶۵	۰/۰۷۴	۱۵/۲۶	۰/۰۰۰
هویت کالبدی -> تناسب و هماهنگی	۰/۸۰۴	۰/۰۹۹	۲۳/۱۱	۰/۰۰۰
هویت کالبدی -> مقیاس و اندازه انسانی	۰/۹۰۵	۰/۰۱۴	۸/۳۵	۰/۰۰۰
هویت کالبدی -> نظم و هماهنگی	۰/۷۴۱	۰/۱۲۸	۳۹/۲۸	۰/۰۰۰
هویت کالبدی -> نوع و شکل بازتوها	۰/۷۳۳	۰/۱۳۱	۴۳/۵۱	۰/۰۰۰
هویت کالبدی -> کتج	۰/۷۰۹	۰/۱۵۷	۵۱/۷۳	۰/۰۰۰
هویت کالبدی -> خط اتصال به زمین	۰/۷۳۲	۰/۱۴۴	۴۶/۴۷	۰/۰۰۰
هویت کالبدی -> گوناگونی	۰/۸۲۷	۰/۰۸۵	۱۹/۱۵	۰/۰۰۰
هویت کالبدی -> ریتم و هارمونی	۰/۷۹۳	۰/۱۰۹	۲۷/۵۸	۰/۰۰۰
هویت کالبدی -> پیچیدگی و تضاد	۰/۷۵۳	۰/۱۲۵	۳۳/۴۶	۰/۰۰۰

جدول ۷. ضرایب برآورد شده عوامل اثرگذار بر هویت کالبدی بافت تاریخی شهر تبریز از نظر متخصصان

مسیر	کاربران	
	ضرایب	آماره t
هویت کالبدی -> مصالح نما	۰/۵۷۱	۱۰/۰۷
هویت کالبدی -> ارتفاعات نامناسب ساختمانها	۰/۴۴۸	۲۹/۹۴
هویت کالبدی -> سلیقه شخصی	۰/۵۶۱	۱۲/۶۳
هویت کالبدی -> سطوح پر و خالی	۰/۴۲۵	۳۱/۶۱
هویت کالبدی -> تخریب نماهای تاریخی	۰/۵۱۳	۱۵/۲۶
هویت کالبدی -> تناسب و هماهنگی	۰/۴۸۲	۲۳/۱۱
هویت کالبدی -> مقیاس و اندازه انسانی	۰/۵۸۵	۸/۳۵
هویت کالبدی -> نظم و هماهنگی	۰/۳۷۲	۳۹/۲۸
هویت کالبدی -> نوع و شکل بازتوها	۰/۳۳۶	۴۳/۵۱
هویت کالبدی -> کتج	۰/۲۹۷	۵۱/۷۳
هویت کالبدی -> خط اتصال به زمین	۰/۳۱۷	۴۶/۴۷
هویت کالبدی -> گوناگونی	۰/۵۰۲	۱۹/۱۵
هویت کالبدی -> ریتم و هارمونی	۰/۴۶۴	۲۷/۵۸
هویت کالبدی -> پیچیدگی و تضاد	۰/۴۰۸	۳۳/۴۶

شکل ۷. ارزیابی اعتبار مدل عوامل اثرگذار در هویت کالبدی نماهای بافت تاریخی شهر تبریز از نظر متخصصان استخراج با نرم‌افزار Pls

شکل ۸. ضرایب مسیر عوامل اثرگذار در هویت کالبدی نماهای بافت تاریخی شهر تبریز از نظر متخصصان با استخراج از نرم‌افزار Pls

منابع

- [1]. Mamat, M, Abdul Aziz, (2020), THE ENTITY - IDENTITY RELATIONSHIPS OF OLD SHOP HOUSES IN PERAK THROUGH FACADE DESIGN, *Journal of the Malaysian Institute of Planners*, 18(3), 51-70.
- [2]. Phetsuriya, N, (2017). Formal language of Lanna Shop House's Façade in Lampang Old city, Thailand, *IOP Conf. Series: Materials Science and Engineering* 245(5), 1-11, 052015. doi:10.1088/1757-899X/245/5/052015.
- [3]. Cullen, G., (1971). *The concise townscape*. Van Nostrand Reinhold Co., New York.
- [4]. Carmona, M.; Heath, T.; O c, T.; Tiesdell, S., (2010). *Public places urban spaces: the dimension of urban design*. Architectural Press, Oxford.
- [5]. Talaei, M., Motevali Haghghi, H. (2021). Comparative study on physical characteristics of Urban walls (Cases studies: Bala and Paen Khiaban street, Mashhad as well as Tarbiat, Tabriz). *Ferdows Art*, 2(4), 66-85. doi: 10.30508/fhja.2021.529166.1069.
- [6]. Rakhshan, E, Zabihi, H., Majdi, H. (2018). Rereading the identity components of the façade in the view of contemporary cities. *Urban Management*, 17(51), 75-86.
- [7]. Abbasi, Z. (2017). Aesthetic criteria of desirable urban facades and bodies with an emphasis on local identity (a case example between Motahari Square and the intersection of Hojat St. in Qom). *Urban Management*, 16(47), 255-276.
- [8]. Behzadpour, M., Tawakal, M. (2021). Examining the identity components of the facade in the face of contemporary architecture, a case study of Qazvin city. *Shabak*, 7(1 (series 58)), 59-68.
- [9]. Sadeghifar, M, Pazhouhanfar, M & Farrokhzad, M (2019). An exploration of the relationships between urban building façade visual elements and people's preferences in the city of Gorgan, Iran, *Architectural Engineering and Design Management*, 15(6), 445-458. doi: 10.1080/17452007. 2018.1548340.

شود. برای بررسی عوامل مؤثر در هویت کالبدی نماهای بافت تاریخی شهر تبریز ۱۴ انتخاب و از دیدگاه کاربران و متخصصان بررسی شدند که از دیدگاه کاربران بیشترین تأثیر بر روی هویت کالبدی نماهای بافت تاریخی شهر تبریز مربوط به تخریب نماهای تاریخی و سلیقه شخصی و نظم و هماهنگی می‌باشد و کمترینش مربوط به کنج و خط اتصال به زمین است. از دیدگاه متخصصان هم بیشترین اثرگذاری مربوط به مقیاس و اندازه انسانی، مصالح نما و سلیقه شخصی می‌باشد و کمترینش مربوط به کنج و خط اتصال می‌باشد. در نهایت هر دو گروه در زمینه کمترین اثرگذاری یعنی معیار کنج و خط اتصال به زمین متفق‌القول بودند. در بعضی موارد اولویت شاخص‌های هویت کالبدی بر اساس دیدگاه استفاده‌کنندگان از فضا با اولویت‌های متخصصان فرق دارد، این تفاوت‌ها ناشی از بینش این دو گروه نسبت به مسائل شهری است، در واقع شهروندان با توجه به تجارب شخصی دارای بینشی واقعی‌تر هستند، این در حالی است که نظریات متخصصان بیشتر بر پایه دانسته‌های علمی و فنی آنها شکل گرفته است. از این‌رو، با توجه به رابطه نزدیک هویت کالبدی و نماهای شهری، می‌توان اعلام کرد که با مدیریت صحیح نماها می‌توان به هویت کالبدی محسوس دست یافت. به‌عنوان آخرین سخن، طراحان و معماران شهری باید به ارزش‌های کالبدی واقف بوده و در ارتباط با هویت کالبدی موجود در جهت افزایش سرزندگی و زیست‌پذیری فضاها و مکان‌های شهری تلاش کنند. همچنین این اقدامات باید در جهت دستیابی به تجربیات به‌یادماندنی و همچنین حفظ هویت خاصی که به هر منطقه شهری در دنیا اختصاص دارد، انجام شود.

- [19]. Abdel-Aziz D, Shuqair, H, (2014), Amman's Facades Lost between Identity and Veracity; Factors Impacting Facades' Design, Arts and Design Studies, 26, 20-23.
- [20]. Krier, R., (1979). Urban space. Academy Editions, the University of Michigan, London.
- [21]. Lee, J & Sul, S, (2017), Media Façade and the design identity of buildings based on visual density, International Journal of Asia Digital Art & Design, 34, 49-55.
- [22]. Torabi, Z, Brahman, S, (2013), Effective Factors in Shaping the Identity of Architecture, Middle-East Journal of Scientific Research 15 (1): 106-113, doi: 10.5829/idosi.mejsr.2013.15.1.2357.
- [23]. Haqgo, F., Mollasalehi, V, (2020), Recognition of identity and aesthetic criteria as effective components on the design of facades and walls of Tehran (the studied area of the 14th district of Tehran), Architecture, 3(16), 1-11.
- [24]. Honarjoo M, Akbari Namdar S, Singeri M, Darskhan R. (2022), Assessing the effect of tall building on residents' perception in the central context of Tabriz from a physical-semantic perspective. Urban Design Discourse a Review of Contemporary Litreatures and Theories.; 3 (1) :97-116, <http://udd.modares.ac.ir/article-40-61552-fa.html>.
- [10]. zarif A, alborzi F, sohili J. (2022), Investigating the Views of Urban Streets in terms of Citizens' Perception (Case Study: Pedestrian May 15, Tehran). jgs.22 (66) :325-341
- [11]. Fardpour, S., Dolatabadi, F., Mahdavi Nejad, M. (2021). Reading the Schema of the Contemporary Urban Building Façade of Tehran in the First and Second Pahlavi Eras. Armanshahr Architecture & Urban Development, 14(35), 149-164. doi: 10.22034/aaud.2020.204911.2018.
- [12]. Hooshmand Shaban Abadi, F., Valibeig, N., Behzadfar, M., Faizi, M. (2020). A Comparative Study of Tehran's Governmental and Non-Governmental Squares in the Area of Urban View. The Monthly Scientific Journal of Bagh-e Nazar, 17(82), 43-54. doi: 10.22034/bagh.2019.172530.4006
- [13]. Pastore, L& Andersen, M, (2022), The influence of façade and space design on building occupants' indoor experience, Journal of Building Engineering, 46(3), 1-16. <https://doi.org/10.1016/j.jobe.2021.103663>.
- [14]. Kaewpeela, P, Raksawin, K, Suthasupa, S, (2020), Identity on the facade of Roi Et Provincial Hall, Asian Journal of Environment-Behaviour Studies (ajE-Bs), 5(15), <https://doi.org/10.21834/aje-bs.v5i15.359>.
- [15]. Atalan, O, (2016), Continuity of regional identity: A case study of facade elements in traditional Çeşme houses, ITU A|Z, 13(2), 121-131.
- [16]. Alzahrani, A, (2022), Understanding the role of architectural identity in forming contemporary architecture in Saudi Arabia, Alexandria Engineering Journal, 61(12), 11715-11736. <https://doi.org/10.1016/j.aej.2022.05.041>.
- [17]. Al-Shammari, R.J. Abbas, M. G. Al Fartusi, M.A.M, (2020), The role of event in building the identity of the deliberated language in architecture: Contemporary Iraqi architecture as a case study, Periodic. Eng. Nat. Sci. (PEN) 8 (3) 1600-1613.
- [18]. Nikezić, A.; Ristić Trajković, J.; Milovanović, A. (2020), Future Housing Identities: Designing in Line with the Contemporary Sustainable Urban Lifestyle. Buildings, 11, 18, 1-23. <https://doi.org/10.3390/buildings 11010018>.